

searching for analogs (analogies), combining, reconstructing. The basis for successful (or unsuccessful) new images' construction is the actualized appearance in the solving course of a subjective reference point that is adequate to the task conditions, at least to its initial requirements. Subjective reference points are displayed in the flow of solutions as a kind of their architectonic sphere's prototypes (stock of knowledge, experience), superposing on the elements, parts of the new information system, which is outlined by the conditions of the problem, the situation. As a result of such a combination, a reference image appears, and then the leading image, which transforming, overgrowing with new data can lead (or not lead) to a successful solution.

Keywords: world's image, information, creation, strategy, constructing.

Отримано 23.05.2018

УДК 159.9

Бедлінський Олексій Іванович

МОВНА КОНЦЕПЦІЯ СВІДОМОСТІ

Бедлінський О. І. Мовна концепція свідомості. У статті обґрунтовується робоче визначення свідомості як «системи мовної репрезентації індивідуальних і колективних здогадок». Мова є системою організації потоків сенсорної інформації у формі кластерів здогадок: асоціативних полів, полів аналогій, комбінацій і реконструкцій, сімей слів зі спільною етимологією, ідіом, інтуїтивних правил побудови слів та речень тощо. Окремі слова розглядаються як складові навчання: умовні стимули, умовні реакції, операнти, підкріплюючі стимули. Поява свідомості пояснюється окремими здогадками індивіда, які асоціюють пробіски свідомості попередніх поколінь, привласнені індивідом у процесі опанування мовою.

Ключові слова: асоціація, гештальт, здогадка, образ, навчання, свідомість.

Бедлинский А. И. Языковая концепция сознания. В статье обосновывается рабочее определение сознания как «системы языковой репрезентации индивидуальных и коллективных догадок». Язык есть системой организации потоков сенсорной информации в форме системы кластеров догадок: ассоциативных полей, полей аналогий, комбинаций и реконструкций, семей слов с общей этимологией, идиом, интуитивных правил построения слов и предложений и прочее. Отдельные слова рассматриваются как составляющие научения: условные стимулы, условные реакции, операнты, подкрепляющие стимулы. Появление сознания объясняется отдельными догадками индивида, которые ассоциируют проблески сознания предыдущих поколений, присвоенные индивидом в процессе овладения языком.

Ключевые слова: ассоциация, гештальт, догадка, образ, научение, сознание.

Вступ. Проблеми творчості та свідомості тісно взаємозв'язані і вимагають постановки, якщо не однакових, то дуже схожих задач. Творчість, як процес створення нового, можна розглядати як властивість матерії в континуумі від творчості природи (ілімінації переважної більшості випадкових мутацій) до родової властивості людини пов'язаної зі свідомими і несвідомими процесами пошуку і добору корисних змін. За такого формулювання проблеми виникає запитання: як повільна творчість природи прискорилося до сучасних швидкостей творчості людини; як дискретні пробіски свідомості

(здогадки) особини, які є у тварин, перетворилися на переважно неперервний потік свідомості особистості?

Вихідні передумови. У підході до проблеми свідомості ми спираємося на погляди українського психолога, філософа і мовознавця О.О. Потебні. На його думку, «свідомість не є сцена, на яку сходять уявлення і де за тісною не можуть багато раптом поміститися: несвідомість не є простір за лаштунками, куди видаляються уявлення, що витісняються зі сцени ... Свідомість – не стороння для уявлень сила, а їх власний стан» [13, с. 90]. Перефразувавши останнє речення цитати можна стверджувати, що поява і розвиток свідомості пов'язані з розвитком уявлень, а більша частина свідомості сучасної дорослої людини функціонує на рівнях загальних уявлень.

Грунтовні дослідження загальних уявлень були проведені школою Л.С. Виготського. На його думку «купа предметів, що виділяється дитиною, об'єднується без достатньої внутрішньої підстави, без достатнього внутрішнього споріднення і відносин між частинами, що її утворюють, передбачає дифузне, ненаправлене поширення значення слова або знаку, що його замінює на ряд зовні пов'язаних у враженні дитини, але внутрішньо не об'єднаних між собою елементів» [4, с. 136]. У цих зв'язках між елементами, які задаються зовні, на нашу думку, і потрібно шукати ключ до появи свідомості. Дитина несвідомо об'єднує предмети у групи, які можна об'єднати лише на свідомому рівні.

Свідомість, на нашу думку, виникає у результаті навчання (зі сполучення двох стимулів) і творчості. Слід згадати, що І.П. Павлов, який першим дослідив класичне обумовлення, ввів поняття мови як другої сигнальної системи, щиро обурювався проти недооцінювання асоціативних зв'язків психологічною наукою. «Коли ж зв'язок утворений і собака, що має харчове збудження, сама подає лапу, очевидно, подразнення йде в зворотному напрямку. Я розуміти цей факт інакше не можу. Чому це тільки проста асоціація, як то звичайно приймають психологи, а аж ніяк не акт розуміння, кмітливості, хоча б і елементарних, мені залишається не ясним» [11, с. 218-219].

Схожі погляди були у видатного українського психолога Г.С. Костюка. На його думку, «процес розуміння йде від констатації існування явищ у просторі та часі, просторового і тимчасового їх зв'язку до розкриття їх істотних відносин. Тому він завжди включає асоціації і спирається на них. Асоціації і є відображенням просторового і тимчасового зв'язку певних явищ об'єктивної дійсності. Утворення цих зв'язків і їх подальше використання є необхідною передумовою розуміння. Більш того, на перших своїх етапах останнє має переважно асоціативний характер» [8, с. 221].

Тварини здійснюють безліч актів розуміння і кмітливості: асоціації, здогадки, пробіски свідомості тощо. Разом із тим романтична спроба пояснити мислення і свідомість, як ланцюжок простих асоціацій, була приречена на поразку. Інстинктивна поведінка як ланцюжок рефлексів, у якому закінчення одного рефлексу викликає інший, не дуже вдала аналогія свідомості та мислення. Поява і розвиток свідомості пов'язані з творчістю, як процесом створення нового продукту. Розв'язана творча задача перестає бути творчою для того, хто її розв'язав, але залишається творчою для інших. Підґрунтя свідомості потрібно шукати не у асоціаціях, а у процесах асоціонування у творчих актах, а не результатах. До того ж, потрібно шукати підґрунтя одночасно і індивідуальної, і суспільної творчості. Таким підґрунтям, на нашу думку, є

мова. Як писав Г.С. Костюк: «Опановуючи мовою, дитина засвоює величезну кількість уявлень і понять, історично створених людьми» [8, с. 214]. Зауважимо, що значна частина уявлень формується у процесі навчання, а формування понять потребує навчання.

О.Г. Спіркін визначає, що «доки свідомість залишається в голові людини у вигляді короткого проблиску, це ще слабка сила. Але коли вона пройде всі стадії соціальної об'єктивзації і увійде в систему науки, мистецтва, моралі, права, політики, воно стає величезною силою» [14, с. 127]. Ключовим тут є входження здогадки в систему, яка вірогідно може структурувати і поширювати різноманітні здогадки у соціумі. Такою системою, на нашу думку, є рідна мова, а наука і мистецтво більш пізня надбудова [3.]

В.М. Аллахвердов зауважує, що «свідомість з логічною неминучістю принципово множинна. Саме сукупність неусвідомлюваних людиною різних власних свідомостей дозволить надалі ввести уявлення про психіку» [1, с. 502]. В.П. Зінченко зазначає, що «навіть успішно сформований образ має надмірну кількість ступенів свободи по відношенню до оригіналу, яка повинна бути подолана» [7, с. 259]. Т. В. Чернігівська навпаки зауважує надмірну кількість ступенів свободи щодо мови. «Мова – у неї є одна дуже неприємна риса: у ній ніщо не дорівнює самому собі ніколи. Ніяке слово саме собі не дорівнює» [10, с. 42].

Механізми подолання зауваженої авторами надмірної кількості ступенів свободи, множинності, невизначеності, як слова так і образу, схоже окреслилися у сучасних дослідженнях. Так, Майкл Коуен та інші встановили існування обмежень усвідомлення частини візуальної інформації. «Візуальна система функціонально організована, що дозволяє ефективно створювати загальні враження дещо незалежно від уявлень про інші об'єкти. Іншими словами, існують окремі нейронні шляхи для представлення лісу та дерев» [16, с. 325]. Дж. А. Альварез та інші виявили, що цілісні репрезентації можуть бути досить точними навіть за умови неточності окремих складових. «У деяких випадках об'єкти, що знаходяться поза зоною уваги, настільки погано представлені, що здається ніби ми взагалі не маємо корисної інформації про них. Однак, виявилось можливим поєднання цієї неточної інформації для відновлення точного показника групи» [15, с. 123]. Автори, досліджуючи, увагу виявили закономірності, які, на нашу думку, можна поширити і на образи уявлень.

Схожі висновки зробив О.Г. Спіркін аналізуючи єдність, але не тотожність знань і свідомості. На його думку: «Свідомість – не обов'язково достовірне відображення. Недостовірне відображення, наприклад здогади, вигадки, релігійні, міфологічні погляди, не є знанням у власному розумінні цього слова, але все це – факт свідомості. Людина може усвідомлювати, що вона хвора, але не знати, в чому справа» [14, с. 81].

Дослідження Дж. А. Альварез, на нашу думку, співвідносяться з експериментами В.Ф. Петренка. «Усвідомлення – це свого роду сприймання в знаковій формі. Коли ми даємо заборону на сприймання якогось об'єкта, то фактично за допомогою постгіпнотичної інструкції вирізаємо якісь мовні значення, за допомогою яких здійснюється усвідомлення. Людина продовжує бачити річ, але не усвідомлює її. Своєрідний такий феномен – бачення без усвідомлення» [12, с. 72].

Зі встановлених авторами вищезгаданими фактів можна зробити висновки про кластерну організацію свідомості. Слово збуджує кластер (групу

з певними зв'язками між її елементами) образів, переважна більшість складових якого не усвідомлюється але впливає на усвідомлення релевантного образу. А образ вірогідно збуджує кластери слів.

Формулювання цілей. Вище ми поставили питання прискорення творчості природи. Це прискорення почалося з появою умовних рефлексів, механізмів обумовлення, які дозволяють краще адаптуватися у нових умовах. Вірогідно, що розвиток творчості природи (в усякому разі до певного рівня) можна досліджувати як вдосконалення навчання. Отже, **метою** нашої розвідки є дослідження еволюції процесів обумовлення, якісних змін процесів навчання, які змінюють поведінку або потенціал поведінки: установки, цінності; дослідження мови як функціонального аналогу носіїв геному (ДНК і РНК), які здійснюють передачу нащадкам відібраних у процесі еволюції асоціацій.

Виклад основного матеріалу. Загально визнаним є положення, що джерелом поведінки тварин є спадково закріплені програми і власний досвід, який певною мірою залежить від спадкових програм. У людини з'являється засоби для набування і передачі власного досвіду іншим. Одним із таких засобів є мова, як система збудження у інших нервових зв'язків подібних до власних. Мова йде і про збудження емоцій, і про збудження образів [2].

Мова є системою, яка вірогідно створює у корі великих півкуль головного мозку мережива збуджень і гальмувань, нетотожні мереживам збуджень і гальмувань, що виникають у результаті невербальних обумовлень, які досліджувалися фізіологами. Разом із тим мережива можливих збуджень і гальмувань нервової системи обумовлені мовою поширюються у всій популяції, яка послуговується цією мовою з допомогою мовно-рефлекторних обумовлень. Як писав А.Р. Лурія: «Коли людина говорить «портфель», то вона не тільки позначає певну річ, але і вводить її в відому систему зв'язків і відносин» [9, с. 28].

На нашу думку, окремі слова можна досліджувати як складові умовно-рефлекторних зв'язків і когнітивних карт.

По-перше. Слово можна розглядати у рамках класичного обумовлення і як умовний стимул, і як умовну реакцію. У мові можна простежити генералізацію і дискримінацію стимулів. Слово може бути максимального генералізованим, а може до межі дискримінувати образи аж до одиничного об'єкта у однозначному положенні і зв'язках. Прикладом генералізації слідів стимулів (образів) є дитячі малюнки морди собаки одночасно у профіль і анфас – на якому зображено дві пащі. А прикладом дискримінації дитяче слово «кісі», яке означало виключно молоко, а не щось інше і лише у конкретній чашці, а не у якійсь іншій [3]. Такі генералізації та дискримінації переборюється з розвитком свідомості.

Рідна мова є системою умовних стимулів і умовних реакцій. У результаті засвоєння рідної мови нащадки отримують у спадок від попередніх поколінь ряди асоціацій. Асоціації безмежно збільшують кількість зв'язків репрезентацій слідів між нейронами, а отже збільшують ступінь свободи взаємодії зі світом.

Однією з головних умов класичного обумовлення є те, що умовний стимул повинен бути гарантованим попередником безумовного стимулу. Вироблення класично обумовлених реакцій засноване на стійких і інформативних зв'язках умовних і безумовних стимулів. Перший стійкий зв'язок виступає як інформативний, а наступний, коли вони діють разом, інформативним може не стати, тобто нехтується [5, с. 295-296]. Мова спочатку виконувала

функцію обумовлення інформативних зв'язків, саме тому внутрішня форма слова пов'язана з однією ознакою, хоча слова сучасної мови обумовлюються кластерами образів і обумовлює кластери слідів стимулів.

По-друге, засвоєння рідної мови можна розглядати як оперантне обумовлення, у процесі якого встановлюються зв'язки слів з образами і емоціями. Слово можна розглядати як дію, яка за певних обставин може бути оперантом, який впливає на психологічну реальність. У кінці минулого століття було виявлено вплив обумовлення на імунну систему, на толерантність до наркотиків тощо [5, с. 298-302]. Можна згадати ефект плацебо, який діє не лише на рівні установки чи віри, а і на рівні оперантного і класичного обумовлення.

Навчання дозволяє адаптуватися до зовнішнього середовища, за умови, що стимули впливають кластерами. Мова якраз і є системою організації кластерів стимулів. Слово репрезентує не окремі явища, предмети чи їх властивості, а збуджує кластери слідів нервової системи, кластери образів. Слова рідної мови збуджують у нас ті чи інші образи (сліди) не самі по собі, а у сукупності усіх своїх зв'язків – правил словотворення, відмінювання, зміни числа, роду побудови речень, етимології сімей слів, ідіом тощо. Всі згадані зв'язки діють на збудження образів і емоцій. Кожне слово це величезний лабіринт зв'язків у якому наша свідомість знаходить найбільш ефективні засоби для репрезентації зовнішнього і внутрішнього світу. Коли говоримо про ефективність, маємо на увазі цілий ряд критеріїв, які можуть суперечити один одному. Наприклад, повнота репрезентації суперечить економності і швидкості.

По-третє, засвоєння рідної мови можна досліджувати як навчання через спостереження, як механізм поширення здогадки у групі. Взаємодія між особинами, особливо у соціальних тварин, прискорює утворення асоціацій, внаслідок навчання через спостереження. Різні особини однієї групи мають різні типи нервової системи, різний індивідуальний досвід і відповідно збудження та гальмування кори великих півкуль головного мозку відбувається у них по різному. У однієї з них раніше з'являється одні здогадки у іншої – інші, які поширюються у всій групі. Мовою психології одна із них швидше здогадалася, а інші скористалися цією здогадкою – навчання через спостереження. Зрозуміло, що соціальна взаємодія не лише прискорює утворення асоціацій, а й впливає на їх збереження. Маємо зачатки моделі відповідних ситуації реакцій на збудження рецепторів не лише опосередкованих нервовою системою особини, а і закономірною реакцією іншої особи на подразник. У результаті чим більша соціальна взаємодія, тим швидше відбувається утворення рефлексів і тим складніші рефлекси утворюються. З появою мови утворення, збереження і передача асоціацій нащадкам збільшується на порядки.

Завдяки мові можлива регуляція власного досвіду у відповідності до асоціацій, що сформувалися на несвідомому рівні у процесі опанування мовою. Тобто на регуляцію власного досвіду впливає досвід народу. Думка не нова, але у нашому розумінні мова є функціональним аналогом ДНК [3]. Коли через геном передаються безумовні рефлекси, то через рідну мову передаються асоціації, які на думку І.П.Павлова лише частковий випадок асоціацій.

Якщо розглядати слово як дію, як стимул інструментального рефлексу, то з'являється можливість передачі інструментальних рефлексів іншим. З допомогою слова ми можемо здійснювати збудження і гальмування в корі головного мозку іншої особи схожі на наші власні динамічні стереотипи збу-

дження і гальмувань. Кількість здогадок (виявлених взаємозв'язків відображуваного світу), які стали словами, доступними для передачі іншим, поступово збільшується. Це збільшення веде до розвитку мови як системи, що має певні закономірності підпорядковані організації нервової системи, як системи умовних рефлексів, які можна задати мовою.

За цих поглядів суперечка І.П. Павлова «асоціація зробила гештальт, а не гештальт зробив асоціацію» [11, с. 401] з психологами, знімається у відношеннях філогенетичного і онтогенетичного розвитку. Здогадка (гештальт) формується за умовно-рефлекторним принципом, тобто знизу вгору у окремої особи, поширюється у групі осіб і обумовлює слово. Коли здогадка фіксується в мові, то надалі можливе формування згори вниз. Мова обумовлює здогадки. Окрім того поступово мова перетворюється на систему, яка встановлює правила утворення слів і побудови речень. Як писав В. фон Гумбольдт «мови виникли не в сваволі і не за договором, але вийшли зі схованок людської природи» [6, с. 324]. Ми можемо самостійно придумати слово, яке вже існує у рідній мові, можемо здогадатися, що означає слово, якого ніколи не чули, нерідко правильно вживаємо слова, яким не можемо дати визначення, розуміємо тексти з окремими незнайомими словами тощо. Це все можливо за умови, коли мова збуджує схожі образи у всіх її носіїв. Разом із тим, доводиться визнати факт, що з допомогою мови, яка будучи системою передачі власного досвіду, власних думок іншим, ми не можемо передати навіть найпростішої репрезентації найпростішого образу, якщо він не обумовлений спільною мовою.

Мову можна розглядати як матрицю процесів навчання, яка обумовлює передачу окремих здогадок (умовних рефлексів, асоціацій, проблесків свідомості, гештальтів) наступним поколінням. Мова не просто система фіксації, збереження і передачі здогадок, вона система організації релевантних кластерів здогадок – асоціативне поле ускладнюється і диференціюється на поля аналогій, комбінацій, реконструкцій. Сама мова за того також має кластерну структуру, є системою правил організації кластерів умовно-рефлекторних, а точніше мовно-рефлекторних зв'язків. Розвиток мови, як процес створення і розвитку кластерів збуджуваних словом образів, відбувається у відповідності зі свідомістю народу. Слова, які не відповідають свідомості народу, є неприйнятними і звучать як неприйнятні. Наприклад, російською «я переможу» одним словом не перекладається.

Отже, спираючись на вищесказане, можна стверджувати, що розвиток психіки тварин пов'язаний з ускладненням процесів обумовлення, здатності утворювати релевантні умовам середовища асоціації. Якщо окремі умовні рефлекси розглядати як окремі проблески свідомості, то мова є системою фіксації, збереження і передачі окремих проблесків свідомості (здогадок) наступним поколінням. Обумовлення мовою релевантних умов відбувається переважно на несвідомому рівні, з окремими проблесками свідомості. Чим більше розвивається мова, чим більша кількість присвоєних здогадок попередніх поколінь, тим частіші власні здогадки, власні проблески свідомості, аж поки вони не перетворюються на неперервний потік. Теза стосується як філогенезу, так і онтогенезу.

Поява слова, поширення його у популяції та передача нащадкам як умовного чи підкріплюючого стимулу, умовної реакції чи операнта є творчим процесом, від асоціації-здогадки – творчості індивіда, до творчості етносу – розвитку системи кластерів здогадок: асоціативних полів, полів аналогій,

комбінацій і реконструкцій, сімей слів зі спільною етимологією, інтуїтивних правил побудови слів та речень тощо.

Поява індивідуальної свідомості обумовлена засвоєнням системи мовних репрезентацій попередніх поколінь. Величезна кількість здогадок наших предків засвоюється дитиною у ранньому і дошкільному віці у вигляді загальних уявлень (комплексів). За аналогією з біогенетичним законом, можна сформулювати соціогенетичний закон – *свідомість виникає у результаті привласнення актів свідомості попередніх поколінь*. Переважна більшість актів свідомості попередніх поколінь привласнюється як мовні обумовлення на рефлекторному рівні у переміжку з окремими власними актами свідомості індивіда (здогадками). Підґрунтям індивідуальної свідомості є мовно-рефлекторні (умовно-рефлекторні) зв'язки предків та власні пробліски свідомості. Отже свідомість можна визначити як *систему мовної репрезентації індивідуальних і колективних здогадок*.

Доки писалася стаття, періодично виникали сумніви: 1) можливо, «здогадка» не дуже вдале слово для визначення свідомості? 2) яким боком до сім'ї слів з коренем «гад»: гадка, здогадка, вигадка, загадка, розгадка, гадати, згадати, пригадати, тощо – гадюка з тим самим коренем? Але, вкінці роботи над статтею, виник образ біблійного змія (змії-гади), який спокусив Єву спробувати плід з дерева пізнання добра і зла. Ця згадка-здогадка розвіяла вищезгадані сумніви.

Висновки. Мова є системою умовних та підкріплюючих стимулів, умовних реакцій і оперентів, яка формує у всіх носіїв схожі мовно-рефлекторні зв'язки. Обумовлення мовою релевантних умов відбувається переважна на несвідомому рівні, з окремими проблісками свідомості у ранньому та дошкільному дитинстві. У результаті засвоєння рідної мови нащадки отримують у спадок від попередніх поколінь кластери асоціацій та гештальтів, збільшують ступінь свободи взаємодії зі світом, на противагу безумовним рефлексам, які обмежують реакції на подразники.

Поява індивідуальної свідомості обумовлена засвоєнням системи мовних репрезентацій здогадок попередніх поколінь. Переважна більшість актів свідомості предків привласнюється як мовні обумовлення на рефлекторному рівні впереміж з окремими власними актами свідомості індивіда. Підґрунтям індивідуальної свідомості є мовно-рефлекторні (умовно-рефлекторні) зв'язки предків та власні пробліски свідомості. Чим більше ускладнюється мова, чим більша кількість привласнених здогадок попередніх поколінь, тим частіше власні здогадки, власні пробліски свідомості, аж доки вони не перетворюються на неперервний потік. Свідомість породжується окремими здогадками індивіда, які асоціюють пробліски свідомості попередніх поколінь, привласнені індивідом у процесі опанування мовою.

Перспективи подальших досліджень полягають у підході до свідомості як мовної репрезентації колективних та індивідуальних здогадок, яка виникає у результаті привласнення актів свідомості попередніх поколінь у процесі навчання та індивідуальних здогадок, що відкриває нові перспективи досліджень «колективного несвідомого» і «трансперсонального досвіду».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Аллахвердов В.М.* Сознание как парадокс (Экспериментальная психологика, т.1) / В. М. Аллахвердов – СПб, «Издательство ДНК», 2000. – 528 с.

2. *Бедлінський О.І.* Аналіз мовленнєвого відображення буття через риму // Актуальні проблеми психології, Том 12, Випуск 23 – 2017. – с. 23-33.
3. *Бедлінський О.І.* Мовленнєва гіпотеза свідомості // Technologies of intellect development. 2017. Т. 2. №. 5 (16). Режим доступу : http://psytir.org.ua/upload/journals/2.5/authors/2017/Bedlinskyj_Oleksij_Ivanovyc_h_Movlennjeva_gipoteza_svidomosti.pdf
4. *Выготский Л.С.* Собрание сочинений: В 6-ти т. Т. 2. Проблемы общей психологии / Под ред. В.В. Давыдова. – М.: Педагогика, 1982. – 504 с., ил. – (Акад. пед. наук СССР).
5. *Герриг Р.* Психология и жизнь / Ричард Герриг, Филипп Зимбардо. [16-е изд.]. – СПб.: Питер, 2004. 955 с. (Мастера психологии).
6. *Гумбольдт В. фон.* Избранные труды по языкознанию: Пер. с нем. / Общ. ред. Г.В.Рамишвили; Послесл. А.В. Гулыги и В.А. Звегинцева. – М.: ОАО ИГ «Прогрес», 2000. – 400 с.
7. *Зинченко В.П.* Сознание и творческий акт / Владимир Петрович Зинченко. – М.: Языки славянских культур, 2010. – 592 с.
8. *Костюк Г.С.* Избранные психологические труды / Г.С. Костюк. – М.: Педагогика, 1988. – 304 с.
9. *Лурия А.Р.* Язык и сознание. Под редакцией Е. Д. Хомской / А. Р. Лурия. –М.: Изд-во Моск. ун-та, 1979. – 320 с.
10. Никитский клуб. Цикл публичных дискуссий. «Каково это – быть камнем? (Субъективная реальность и мозг)» Выпуск 73 – М., 2015. – 72 с.
11. *Павлов И.П.* Рефлекс свободы. / И.П. Павлов. – СПб.: Питер, 2001. – 432 с. – (Серия «Психологическая классика»).
12. *Петренко В.Ф.* Многомерное сознание: психосемантическая парадигма / В.Ф. Петренко. – М.: Новый хронограф, 2009. – 440 с.
13. *Потебня А.А.* Полное собрание сочинений. Т. 1. Мысль и язык К.: Государственное издательство Украины, 1926. 208 с. Режим доступу : http://elib.gnpbu.ru/text/potebnya_pss-t1_mysl-i-yazyk_1926/go,0;fs,1/
14. *Спиркин А.Г.* Сознание и самосознание. / А.Г. Спиркин. – М., Политиздат, 1972. 303 с.
15. *Alvarez, G.A.* (2011). Representing multiple objects as an ensemble enhances visual cognition. *Trends Cogn. Sci.* 15, 122–131. doi:10.1016/j.tics.2011.01.003
16. *Cohen Michael, A., Dennett Daniel, C. & Kanwisher Nancy* (2016) *What is the Bandwidth of Perceptual Experience?* Trends in Cognitive Sciences, Vol. 20, No. 5 Retrieved from: <http://dx.doi.org/10.1016/j.tics.2016.03.006>

REFERENCES TRANSLITERATED

1. *Allahverdov, V. M.* (2000) Soznanie kak paradoks [Consciousness as a paradox]. SPb, «Izdatelstvo DNK».
2. *Bedlinskyi, O.I.* (2017). Analysis of speech reflection of existence through rhyme. Actual Problems of Psychology, Volume 12, Issue 23. [in Ukrainian].
3. *Bedlinskyj, O.I.* (2017). Speech hypothesis of consciousness. Technologies of intellect development. Vol. 2, 5 (16). [in Ukrainian]. Retrieved from: http://psytir.org.ua/upload/journals/2.5/authors/2017/Bedlinskyj_Oleksij_Ivanovyc_h_Movlennjeva_gipoteza_svidomosti.pdf
4. *Vygotskii, L.S.* (1982). Sobranie sochinenii: Problemy obshchei psikhologii [Collected Works: Problems of general psychology]. (vols 1-6, vol 2). М.: Pedagogika. 504 s. [in Russian].
5. *Richard J. Gerrig, Philip G. Zimbardo* (2004). Psihologija i zhizn' [Psychology and Life]. SPb.: Piter. [in Russian].
6. *Humboldt, Wilhelm von* (2000). Izbrannye trudy po jazykoznaniju [Selected Works in Language Studies]. М.: Progres.
7. *Zinchenko, V.P.* (2010). Soznanie i tvorcheskii akt. [Consciousness and creative act]. М.: Iazyki slavianskikh kultur. 592 s. [in Russian].
8. *Kostjuk, G.S.* (1988). Izbrannye psihologicheskie trudy [Selected Works in Psychology]. М.: Pedagogika [in Russian].

9. Luriya, A. R. (1979). Yazyik i soznanie. [Language and Consciousness]. M.: Izd-vo Mosk. un-ta. [in Russian].
10. Nikitskiy klub. Tsikl publichnyih diskussiy. (2015). «Kakovo eto – byit kamnem? (Sub'ektivnaya realnost i mozg)» [What is it Like to Be a Stone? Subjective reality and brain]. Vyipusk 73 – M.
11. Pavlov, I.P. (2001). Refleks svobody [Reflex of Freedom]. SPb.: Piter. [in Russian].
12. Petrenko, V.F. (2009). Mnogomernoe soznanie: psihosemanticheskaja paradigm [Multidimensional consciousness: psychosemantic paradigm]. M.: Novyj hronograf. [in Russian].
13. Potebnia, A.A. (1926). Polnoe sobranie sochinenij. T. 1. Mysl' i jazik. [Complete collection of compositions T. 1. Thought and language]. K.: Gosudarstvennoe izdatel'stvo Ukrainy. 208 s. [in Russian]. Retrieved from: http://elib.gnpbu.ru/text/potebnya_pss-t1_mysl-i-yazyk_1926/go,0;fs,1/
14. Spirkin, A.G. (1972). Soznanie i samosoznanie [Consciousness and Self-consciousness]. M., Politizdat. [in Russian].
15. Alvarez, G.A. (2011). Representing multiple objects as an ensemble enhances visual cognition. Trends Cogn. Sci. 15, 122–131. doi:10.1016/j.tics.2011.01.003
16. Cohen Michael, A., Dennett Daniel, C. & Kanwisher Nancy (2016) What is the Bandwidth of Perceptual Experience? Trends in Cognitive Sciences, Vol. 20, No. 5 Retrieved from: <http://dx.doi.org/10.1016/j.tics.2016.03.006>

Bedlinskyi O.I. Language theory of consciousness. A working definition of consciousness as a «system of linguistic representation of individual and collective guesses», which ensues as a result of learning in the process of communication with adults. The language is examined as a functional analogue of genome carriers (DNA and RNA), which transmit to the descendants the associations selected in the process of evolution; as a system of organization of sensory information flows in the form of cluster guesses of associative fields, fields of analogies, combinations and reconstructions, word families with common etymology, idioms, intuitive rules of formation of words and sentences etc. Certain words are viewed from classic stipulation perspective as conditional stimuli and conditional reactions, from perspective of operant stipulation as an action, which under certain circumstances may be operant and reinforcing stimuli. Guesses (flashes of consciousness) of ancestors are appropriated by infants during early childhood and pre-school age in the form of general beliefs (complexes) mainly on the refractory level mixed with separate memories of their own. Emergence of mainly stable flows of consciousness is explained by discrete acts of individual's consciousness, which associate discrete acts of consciousness of former generations, appropriated by the individual in the process of mastering the language.

Key words: association, gestalt, guess, image, consciousness.

Отримано 18.05.2018